

Udskriftsdato: 15. december 2025

2017/1 BSF 71 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om, at færre personer under værgemål fratages stemmeretten til folketingsvalg på grund af handicap

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 8. februar 2018 af Jakob Sølvhøj (EL), Stine Brix (EL), Finn Sørensen (EL),
Torsten Gejl (ALT), Carolina Magdalene Maier (ALT), Rasmus Nordqvist (ALT), Marianne Jelved (RV),
Sofie Carsten Nielsen (RV), Morten Østergaard (RV), Kirsten Normann Andersen (SF),
Jacob Mark (SF) og Trine Torp (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

**om, at færre personer under værgemål fratages stemmeretten til folketingsvalg
på grund af handicap**

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af 2018 at fremsætte forslag, der med inspiration fra den svenske förvalterskabsordning indfører mulighed for en fleksibel ordning, hvor personer under værgemål kan fratages den retlige handleevne i begrænset omfang uden at blive umyndiggjort. Ordningen skal sikre, at så få personer som muligt under værgemål fratages retten til at stemme til folketingsvalg på grund af handicap med henvisning til grundlovens § 29, stk. 1, hvorefter umyndiggjorte ikke har stemmeret til folketingsvalg.

Bemærkninger til forslaget

Det følger af folketingsvalglovens § 1 (lovbekendtgørelse nr. 1426 af 8. december 2017), at personer, der er frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6 (lovbekendtgørelse nr. 1015 af 20. august 2007 med senere ændringer), ikke har valgetret til Folketinget.

Folketinget har et ønske om, at personer med handicap og psykisk sygdom i videst muligt omfang skal kunne deltage i det politiske liv, uanset om de måtte have et behov for støtte og beskyttelse i økonomiske forhold.

De nuværende regler i værgemålslovens § 6 om fratagelse af den retlige handleevne er en alt eller intet-ordning. Enten får man frataget den retlige handleevne, for så vidt angår alle økonomiske forhold, eller også bevarer man den fuldt ud. Ordningen giver ikke mulighed for, at personer, hvis beskyttelsesbehov kan opfyldes ved eksempelvis at begrænse værgemål til at angå bestemte aktiver eller anliggender, kan bevare deres retlige handleevne delvis.

Konsekvensen er, at disse personer med et begrænset beskyttelsesbehov får frataget den fulde retlige handleevne og bliver anset for umyndiggjorte i grundlovens forstand og dermed mister stemmeretten efter grundlovens § 29, stk. 1.

Grundlovens § 29, stk. 1, fastslår, at personer, der er umyndiggjort, ikke har valgetret til Folketinget. Bestemmelsen medfører desuden, at de pågældende personer heller ikke har stemmeret ved bindende folkeafstemninger, jf. grundlovens § 20, stk. 2, § 42, stk. 5, og § 88 og folketingsvalglovens § 96, stk. 1. Som følge af grundlovens § 30, stk. 1, er persongruppen heller ikke valgbar til Folketinget.

Såvel Justitsministeriet som Myndighedslovudvalget, der udarbejdede betænkningen, som ligger til grund for den nugældende værgemålslov, har vurderet, at grundloven ikke stiller krav om, at dansk ret skal indeholde en kategori af personer, som umyndiggøres eller fratages den retlige handleevne.

Justitsministeriet har tidligere udtalt følgende om grundlovens krav om myndighed for at få valgetret:

»Som det fremgår af Myndighedslovsudvalgets betænkning (betænkning nr. 1247/1993), der dannede grundlag for den gældende værgemålslov, må det efter forarbejderne til grundlovens § 29, stk. 1, antages, at det er urådigheden over formuen (som en konsekvens af umyndiggørelsen), der førte til at man valgte at knytte tab af valgetretten til umyndiggørelsen.

Fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6 angår de tilfælde, hvor et værgemål omfatter økonomiske forhold. Grundlovens § 29 må derfor indebære, at i alle tilfælde, hvor en person er frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, må den pågældende efter valglovgivningen fortabe valgetretten, jf. hertil også Myndighedslovudvalgets betænkning, s. 156-157. Der er efter grundloven således ikke mulighed for at give personer, der som følge af værgemål efter værgemålslovens § 6 har mistet deres retlige handleevne, stemmeret til folketingsvalg.« (Folketingsåret 2013-14, Retsudvalget, alm. del, svar på spørgsmål 644). Myndighedslovudvalget udtrykte i forbindelse med vurderingen af grundlovens § 29 og muligheden for at ændre værgemålsreglerne, at det var udvalgets opfattelse, at:

»[...] grundlovens § 29 ikke kan hindre nye lovregler om, hvorvidt en person helt eller delvis kan eller skal fratages adgangen til at råde over sin formue og handle frit med hensyn til sine personlige forhold. Udvalget finder heller ikke noget til hinder for, at eventuelle begrænsninger i retshandleevnen betegnes med andre udtryk end umyndiggjort, eller at det kendte umyndiggørelsesbegreb helt ophæves.« (Betænkning 1247/1993, side 153 f.)

Det var således Myndighedslovudvalgets opfattelse, at grundloven ikke indeholder en pligt til at opretholde en ordning, hvor visse personer fratages den retlige handleevne, endsige fratages valgetretten.

Justitsministeriet har efterfølgende tiltrådt Myndighedslovudvalgets fortolkning af grundlovens § 29, jf. Justitsministeriets svar på spørgsmål nr. 10 (folketingsåret 1994-95, lovforslag nr. L 191, bilag 15).

Fratagelse af stemmeret i medfør af folketingsvalgslovens § 1 på grund af umyndiggørelse i medfør af

værgemålslovens § 6 er efter forslagsstillernes mening både nedværdigende og ekskluderende – specielt for personer, der aktivt ønsker at deltage i demokratiet – og rammer vilkårligt i forhold til egnetheden til at kunne stemme, stille op til valg m.v.

Dette beslutningsforslag er begrundet i ønsket om at ændre på den urimelige og diskriminerende retstilstand, således at det danske demokrati kan blive styrket ved ikke at forskelsbehandle personer med handicap i forhold til stemmeretten.

Den svenske ordning

I svensk ret blev umyndiggørelsesinstituttet ophævet ved lov i 1988. En af begrundelserne for at ophæve umyndiggørelsesinstituttet i svensk ret var, at umyndiggørelsen blev oplevet som nedværdigende og ikke mindst førte til tab af stemmeret. (»Regeringens proposition, 1987/88: 124 om god man och förvaltare«, side 130-32).

Hensynet til at undgå misbrug og udnyttelse af personer, som på grund af sindssygdom eller anden form for alvorligt svækket helbred er ude af stand til at varetage deres økonomiske anliggender, blev i svensk ret i stedet varetaget ved at indføre en såkaldt förvaltarskapsordning.

I stedet for at miste den retlige handleevne fratages personer under förvaltarskapsordningen dele eller hele rådigheden over deres bo, men der er ikke tale om en alt eller intet-ordning i lighed med den danske. Personer, der kun har behov for en begrænset beskyttelse af deres økonomiske forhold, bliver derfor heller ikke automatisk umyndige.

I modsætning til den danske alt eller intet-ordning, valgte man i Sverige at indføre en fleksibel ordning, hvor fratagelsen af den retlige handleevne (förvalterskabet) kan begrænses til bestemte økonomiske aktiver eller eksempelvis til beløb af en vis størrelse.

Der er stadig mulighed for efter de svenske regler at lade förvalterskabet omfatte samtlige økonomiske forhold, men i henhold til den svenske lovgivning vil dette være undtagelsen.

Formålet med beslutningsforslaget

Det er formålet med dette beslutningsforslag at ændre den gældende retstilstand, hvorefter personer fratages stemmeretten under henvisning til grundlovens § 29, stk. 1, uanset om deres beskyttelsesbehov kan tilgodeses ved en begrænset indskrænkning af deres retlige handleevne.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at Danmark ved at lade sig inspirere af den svenske ordning vil kunne sikre stemmeret til flest mulige personer under værgemål uden at komme i strid med grundlovens § 29, stk. 1, der undtager personer, som er umyndiggjorte.

Ved at tilføje en mulighed i værgemålsloven, der gør fratagelsen af den retlige handleevne fleksibel, må det antages, at færre vil blive anset for at være umyndiggjorte i grundlovens forstand, samtidig med at beskyttelseshensynet, der ligger til grund for at fratage personer den retlige handleevne, kan varetages.

En ændring af de danske værgemålsregler vil ud over at sikre, at personer ikke fratages valgetten på et usagligt grundlag også bidrage til, at de danske værgemålsregler understøtter den udvikling, som er forudsat i handicapkonventionens artikel 12, hvorefter personer med handicap har ret til fuld anerkendelse af deres retlige handleevne, og hvor støttet beslutningstagen skal afløse regler, der er baseret på, at en anden person træffer beslutninger på personen med handicaps vegne (såkaldt subsidieret beslutningstagen).

Skriftlig fremsættelse

Jakob Sølvhøj (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om, at færre personer under værgemål fratages stemmeretten til folketingsvalg på grund af handicap.

(Beslutningsforslag nr. B 71)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.